

POČECI SUSTAVNE IZOBRAZBE ČASNIKA I DOČASNIKA U HRVATSKOJ VOJSCI

Prva faza: Tečajevi 1991./1992. godine

Damir Jug

UDK: 355.233(497.5)"1991/1992"
371.124:355.23(497.5)"1991/1992"
378.635.5:355.23(497.5)"1991/1992"

Izvorni znanstveni članak
Zaprimljeno 4.9.2004.
Prihvaćeno: 21.10.2004.

Sažetak

U radu sam pokušao pokazati kako je bio organiziran sam početak sustavne izobrazbe Hrvatske vojske radi postizanja što veće učinkovitosti u bojnoj spremnosti u samim počecima rata 1991.-1992. U početku, prigodom formiranja i ratnog djelovanja postrojbi HV, bilo je dosta improvizacija odnosno najnužnije, a najčešće nikakve pripreme pripadnika pričuvnog sastava. Otuda potreba organiziranja izobrazbe i započela je kad je JNA počela napuštati vojarne na slobodnom području RH. Tako je već u studenom 1991. godine organizirana izobrazba časnika HV u vojarni u Varaždinu i u Zagrebu (vojarna Borongaj). Zauzimanjem vojarne u Ilici 256 b, gdje je bio smješten TŠC Ivana Gošnjaka, cjelokupna je izobrazba bila premještena u Zagreb. U radu govorim samo o tečajevima u rodovima i službama organiziranih po klasama. Izobrazbu je prošlo ukupno šest klasa polaznika pričuvnog sastava HV. To je ujedno i prvo, odnosno prijelazno razdoblje u izobrazbi časnika i dočasnika HV.

Izvori koje sam koristio nalaze se u arhivi Časničke škole, odnosno ZZIO. Radi se o kutijama "školstvo pov." i "školstvo interno" s početnim oznakama klase 800 i 803, signaturnih oznaka 04 i 02.

Ključne riječi: izobrazba, pričuvni sastav, HV, TŠC, časnici i dočasnici, klasa, polaznici

Autor je diplomirao filozofiju i sociologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te doktorirao pri Odsjeku za povijest istoga fakulteta.

UVOD

Vojna izobrazba vrlo je važan segment u prikazu stvaranja i razvitka Hrvatske vojske u Domovinskom ratu. U radu se govori o samim počecima vojne izobrazbe.

Nemirima srpskoga stanovništva u krajevima gdje su bili u relativnoj većini, odmah nakon demokratskih izbora 1990., te stavljanjem JNA na stranu pobunjenika, počela je agresija, odnosno rat na hrvatskim područjima, što je kulminiralo u drugoj polovici 1991. i početkom 1992. Do jeseni 1992. godine, Republika Hrvatska nije mogla imati svoju vojsku jer je još bila u sastavu SFRJ. Imala je samo redarstvene snage, odnosno postrojbe specijalne policije.

Postrojbe specijalne policije bile su posebno značajne jer će biti jezgro djelatnih brigada HV, odnosno drugih postrojbi specijalnih namjena. O toj temi trebalo bi posebno govoriti, ali nedostaju dokumenti i ostali relevantni izvori. Postoje samo svjedoci – pripadnici tih postrojbi pa će trebati vremena da se na osnovu njihovih iskaza dobije jedan relativno objektivni uvid u proces nastanka i djelovanja takvih postrojbi.¹

Za sada je dovoljno napomenuti da su Centri stacioniranja specijalnih postrojbi bili: Rakitje, Kumrovec i Lučko; tu se između vršenja ratnih zadaća izvodila i neka vrsta nastave, prije bi se moglo reći treninga: obuka se sastojala u održavanju tjelesne kondicije i upoznavanja s određenim oružjem² i ostalim vojnim sredstvima.

U svibnju 1991. godine, ustrojena je Hrvatska vojska (HV), odnosno Zbor narodne garde (ZNG), a u kolovozu i poslije, ovisno o količini raspoloživog naoružanja i druge postrojbe – brigade. Brigade ZNG-a, njih četiri, bile su "A", tj. djelatne (aktivne), odnosno profesionalne postrojbe. Krajem ljeta 1991. počele su se ustrojavati od dragovoljaca i mobilizacijom i druge postrojbe; tu treba istaknuti "R" (rezervne), odnosno pričuvne brigade.

Osim formiranja postrojbi, što je u to vrijeme bio i najhitniji zadatak ustrojavaju se i vojne ustanove. Uz već postojeće Ministarstvo oružanih snaga (MORH) sa svojim odjelima, odsjecima i službama, formiran je i Glavni stožer podijeljen na odjele i sektore.

Dok su gardijske brigade bile smještene u određenim vojarnama, gdje su, kada su to ratne prilike dopuštale, vršile obuku, javila se potreba i za izobrazbom pričuvnih časnika i dočasnika, odnosno vojnika koji su obnašali ili bili postavljeni na takvim sklopnim mjestima.

Istodobno se mislilo i na budućnost, odnosno sustavnu izobrazbu djelatnih časnika i dočasnika iz "A" postrojbi.

U razvitku vojne izobrazbe tijekom Domovinskog rata razlikujemo više faza – razdoblja. Prvo je razdoblje tečajeva (jednomjesečnih), zatim slijede tromjesečne i šestomjesečne škole³ za časnike i dočasnike do razine bojne (bataljuna) i brigade⁴. Cilj ovog rada je

¹ To će se sigurno realizirati kod finaliziranja ovog projekta, tj. izrade veće monografije.

² Satnik Vidović pripadnik jedne od takvih postrojbi, sada djelatni časnik u Časničkoj školi u Zagrebu, jedan je od svjedoka.

³ Često su ih nazivali i tečajem.

⁴ Zanimljivo je napomenuti da je prvo osnovana zapovjedno-stožerna škola a nešto poslije (1994.) organizirano je školovanje na razini bojne u sastavu časničke škole.

prikazati prvu fazu sustavne izobrazbe, putem jednomjesečnih tečajeva. Treba napomenuti sljedeće: prije nego se pristupilo formiranju Časničkog centra u Zagrebu (ČC), jer taj prostor još nije bila napustila JNA, tečajevi su održavani u mjestima gdje je to bilo moguće: u Varaždinu i vojarni Borongaj (Zagreb).

U Varaždinu su realizirani tečajevi pješništva i topništva (artiljerije), a na Borongaju tečajevi veze i protuzračne obrane (PZO). Pošto nedostaju pisani izvori, pozivam se na izjave sudionika, odnosno prvih nastavnika.⁵ Prema tim iskazima, određene su četiri (4) klase tečajaca u prije navedenim rodovima i strukama.

Konačno, u prosincu 1991., stečeni su uvjeti za objedinjavanje cjelokupne vojne izobrazbe pričuvnih časnika u Zagrebu, na prostorima bivšeg TŠC (Tehničkog školskog centra) Ivana Gošnjaka. Časnički centar Hrvatske vojske ustanovljen je na osnovi zapovijedi Načelnika Glavnog stožera HV (GSHV).⁶ Ustrojavanje časničkog centra izvršeno je na temelju članaka, točaka i stavaka Zakona o obrani RH, a prema ukazanim potrebama za održavanjem tečajeva za časnike HV.

U zapovijedi se navodi:

1. "Da se ustroji Časnički centar HV na lokaciji bivšeg Centra vojno- tehničkih škola KoV-a u Zagrebu radi racionalnog i efikasnog održavanja tečajeva za časnike HV.⁷ Za potrebe ČC koristiti sve objekte u krugu bivše Kasarne 1 Ilica 256b.
2. ČC-u se ustupa sva imovina zatečena u vojarni bivšeg CVTŠ. (Kako je sva vrijednija i važnija oprema odnesena prilikom povlačenja JNA, Centar je morao biti kompletiran skoro od početka. Op.a.) Iz vojarni u kojima se do tada vršila nastava, odnosno tečajevi za časnike HV, dopremiti sva učila i pomoćnu opremu, a ostalim sredstvima Centar opremiti postupno, prema mogućnostima i u dogovoru sa sektorima i upravama GSHV, za čije se potrebe tečajevi i trebaju odražavati.
3. Časnički centar je nastavna ustanova u kojoj će se održavati tečajevi za časnike rodova i službi, prema planovima i programima Uprave za školstvo Sektora za strategijska istraživanja, školstvo i obuku."

Prilikom ustanovljavanja MORH-a, izdata je zapovijed o podijeli rodova i službi na vrste, grane i specijalnosti.⁸ Prema toj zapovijedi rodovi su: pješništvo, topništvo, PZO, oklopno-mehanizirane postrojbe (OMP), inženjerija, veza, radiološko-biološko-kemijska obrana (RBKO), postrojbe za elektronsko djelovanje (PED), zrakoplovstvo, mornarica,⁹ zračno motrenje i navođenje¹⁰ (ZMIN).

U službe spadaju: tehnička služba KoV-a, zrakoplovno-tehnička, mornaričko-tehnička, intendantska, sanitetska, veterinarska, prometna, geodetska, financijska, informatička, pravna, građevinarska i glazbena služba.

⁵ Svjedoci su satnik Horvat, bojnič Golub, brigadir Medvedović i drugi.

⁶ RH-MO-GS, klasa 8/91-01-91-1, Zagreb 27/31.12.1991. Predmet, Ustrojavanje Časničkog centra.

⁷ Zanimljivo je da se ovdje ne spominju dočasnici iako su i oni bili uključeni u nastavu što je očito iz razine izobrazbe na tečajevima.

⁸ Klasa 080-06/92-02 (01).

⁹ Već sam napomenuo da su KOV, mornarica i zrakoplovstvo vidovi a ovdje su ih svrstali u rodove (?!).

¹⁰ Ta služba je dio zrakoplovstva.

Pošto se radilo o privremenom ustroju Časničkog centra, utvrđeno je da ga do 5. 1. 1991. formira komisija u sastavu: brigadir Simeon Kovačev, brigadir Božidar Jardas, brigadir Stjepan Toth.

Osnova za izradu privremenog ustroja bio je sljedeći hijerarhijski redoslijed: Načelnik kojemu su neposredno podređeni, tajnik i Nastavno vijeće i dalja podređenost: Pomoćnik za informativno i psihološko djelovanje (IPD), Pomoćnik za sigurnost koji je u vezi, ali nije podređen u cijelosti Načelniku nego Sigurnosno informativnoj službi. Načelniku su podređeni i pomoćnici za operativne poslove, za logistiku i za tečajeve. Pomoćniku za nastavu odgovaraju grupe nastavnika i instruktora, Nastavno plansko odjeljenje i biblioteke. Pomoćniku za sigurnost bili su podređeni vojnici iz fizičkog osiguranja objekta. Pomoćniku za logistiku restoran, sanitet, održavanje, higijeničari i vozači. Pomoćniku za tečajeve bili su podređeni tečajevi, odnosno voditelji tečajeva (1, 2, 3 itd.).¹¹

Određeno je da će nakon usvajanja privremenog ustroja, zapovjednik ČC, sukladno potrebama, popunjavati stalni sastav iz postojećih centara (Varaždin i Borongaj) u kojima su se održavali tečajevi za časnike, osobama pod radnom obvezom i civilnim osobama na službi u HV. Organizaciju uspostavljanja potrebnih službi ČC u periodu stupanja na snagu privremenog ustroja i početka rada vodit će prof. Mate Obradović iz Uprave za školstvo Sektora za strateška istraživanja, školstvo i obuku GSH. Zapovjedbno je i to da vojarnu u Ilici 256 b ČC preuzme odmah, a najkasnije do 28. 12. 1991. godine.

Za početak rada Časničkog centra, na nužnim poslovima trebalo je angažirati osobe odgovarajućih profila, koristeći prije svega radnu obvezu. Sektor za strategijska istraživanja, školstvo i obuku trebalo je svojom zapovijedi utvrditi sadržaje, nositelje i rokove svih zadaća kako bi rad tečajeva mogao početi 2. veljače 1992. (s radom se počelo nešto kasnije). Rokove i trajanje tečajeva trebalo je utvrditi (i utvrđivalo se) planovima i programima Uprave za školstvo "koja će do početka nastave jednoznačno ustanoviti sadržaj i oblik nastave, dokumentacije, uvjerenja o završetku školovanja i druga pitanje od značaja za tijek nastavnog procesa".¹² "Časnički centar ustrojiti tako", stoji dalje, "da bude samostalan u smislu logističke potpore. U prijelaznom razdoblju za nedostajuće elemente logističke podrške osloniti se na centralno pozadinsku bazu Borongaj i Operativnu zonu (OZ) Zagreb".¹³

Iz potonjeg je vidljivo da je ČC zapovjedno potpadao pod GS HV, a samo dijelom pod MORH.¹⁴ Na zapovijed od 27. 12. 1991. nadovezuje se i ona o imenovanju i dužnosti zapovjednika vojarne.¹⁵ Za zapovjednika vojarne bio je postavljen Đuro Poldrugač, a za njegova zamjenika Darko Nikić. Treba naglasiti da su navedeni tu dužnost obnašali pored svoje redovite dužnosti¹⁶. Navodi se i to da je zapovjednik

¹¹ Iz zapovijedi o privremenom ustroju – ista klasa.

¹² Sign. Ozn. Jed. 01, kl.ozn. 8/92-01/253/29 od 31.12.1991.

¹³ Isti izvor.

¹⁴ Sve do kraja 90-ih nije razjašnjena stvarna kompetencija u zapovijedanju, a i u drugim odnosima između GS i MO.

¹⁵ V.t. pov. Sign 01, kl. 800-01/92-01/02.

¹⁶ Do sada nisam uspio ustanoviti koje su bile njihove «redovite dužnosti».

vojarne odgovoran za cjelokupni život i rad vojarne. Sukladno tome u dužnost mu je stavljeno sačiniti sigurnosnu procjenu vojarne, elaborat straže, rada prijavne službe, protupožarni elaborat, pregled namjene objekta i procjenu stanja i uporabljivosti, uputstvo o kućnom redu u vojarni te uputstvo o odnosu prema građanskim (civilnim) osobama smještenim u krugu ČC-a u osnivanju. Određen je i rok za navedene zadatke. To je bio 1. siječnja 1992. godine. Zapovjedniku vojarne, u smislu kućnog reda i discipline, podčinit će se zaštitna četa (satnija) GSHV.¹⁷

Postupno su izrađivani i prvi potrebni vojni akti i propisi. Tako je Načelnik sektora za strategijska istraživanja, obuku i školstvo, general bojnik Josip Ignac, zapovjedio izradu Službovnika HV¹⁸ u sklopu izdavačke djelatnosti GSVH. Službovnik je opće pravilo "koje treba da odredi opće odredbe, odnose u OS-u, rad jedinica u zapovjedništvima, upotrebe jedinica i druga pitanja". Za izradu Službovnika odredio je radnu grupu u sastavu: Vjekoslav Lupinski, predsjednik radne grupe, Josip Đugum, Vitoš Bebić, Mihalj Strmečki.¹⁹ Službovnik se trebao temeljiti na Zakonu o obrani RH, Zakonu o OSRH, Vježbovniku i Vojnoj stezi o HV.²⁰

Članovi komisije trebali su konzultirati prema određenim pitanjima, uprave vidova, rodova i službi, te upravu za Odgoj i promidžbu. Rok za izradu Službovnika bio je 25. 2. 1992. Za vrijeme rada članovi komisije bili su oslobođeni svih ostalih dužnosti. Prije početka prve klase tečajeva, a i poslije, upućivane su obavijesti Zapovjedništvima OZ-a (Operativne zone) Zagreb, Rijeka, Split, Karlovac i Osijek, o provođenju tečajeva časnika za potreba HV-a, na temelju zapovijedi Načelnika GSVH te se pozivaju da u ČC u Zagrebu upute pričuvene časnike za zapovjednike vodova, satnija i bojni pješništva, zapovjednike vodova i baterija (bitnica – topništva), za zapovjednike vodova inženjerije itd. Odgovorna osoba za tečajeve jest Stjepan Toth (nešto poslije brigadir) inače Pomoćnik Načelnika za tečajeve.²¹ Slijedile su pozivi, odnosno obavijesti Centra prema postrojbama i obrnuto, o upućivanjuna tečajeve njihovih pripadnika (pričuvenih časnika).²²

RAD TEČAJEVA

Prva klasa tečajeva

Tečajevi te klase započeli su s radom 12. 2. 92. kada je izvršen prijem časnika za tečajeve. Na tečajeve je tada primljeno:

¹⁷ Ta četa/satnija bila je tada, do dolaska ročnika na specijalističku i završnu obuku, sastavljena od ratnih invalida i zarobljenika iz sastava Hrvatske vojske u neprijateljskim logorima Manjače koji su bili razmijenjeni.

¹⁸ Sign. 04 08.02.92.

¹⁹ Napominjem, da tada još nisu postojali činovi, makar i niži, nego su se činovi počeli dodjeljivati tek u kasno proljeće 1992.

²⁰ Isti izvor.

²¹ Kutija i klasa 803-04-92-02-interno sign. 02/01.

²² Isti izvor.

- za pješaštvo – 76 časnika
- za topništvo – 41 časnik
- za PZO – 33 časnika
- za inženjeriju – 16 časnika
- za vezu – 10 časnika.

Ukupno je, dakle, primljeno 176 časnika, svi Hrvati, osim jednog Čeha i jednog Roma. Sa školom rezervnih oficira (iz JNA) bilo ih je 57, a bez te škole 119. Polaznici su upućeni iz OZ Zagreb, Rijeka, Karlovac, Split i Bjelovar. Zanimljivo je da ih nije bilo iz OZ Osijek, vjerojatno zbog stanja na ratištu na tom području. Bez čina je bilo 77 polaznika što je iznosilo 21 posto od ukupnog broja.²³

Voditelj tečajeva bili su:

- voditelj satnije pješaštva – brigadir Stjepan Toth²⁴
- voditelj voda i desetine pješaštva – satnik Jasmin Jaganjac
- voditelj topništva – bojničnik Antun Medvedović
- voditelj časnika veze – satnik Stjepan Miloš
- voditelj satnije inženjerije – satnik mr. sc. Ivan Šteker
- još su bili u planu tečajevi PZO i NKB obrane za koje je tematske planove načinio satnik Franjo Mušić.

Tečajevi su trajali od 13. do 29. veljače 1992.; uz nastavu bila su za polaznike predviđena i kulturna zbivanja, sport i opskrbljenost tiskom.

U tečaju pješaštva, od 76 polaznika za zapovjednike desetine osposobljeno je 12 polaznika, za zapovjednike vodova 27 polaznika, a za zapovjednike satnije 37 polaznika. Opći dojam bio je da su polaznici imali vojno-stručno predznanje, ali da nisu bili dovoljno upoznati sa svrhom i značenjem tečajeva. Tečaj topništva pohađao je i s uspjehom završio 41 časnik, od kojih je 22 osposobljeno za zapovjednika bitnice (baterije) i 19 za zapovjednike vodova. Tečaj inženjerije uspješno je završilo 16 časnika, dakle svi koji su se i prijavili. Od tih je jedan polaznik osposobljen za zapovjednika satnije, 9 za zapovjednike voda i 6 za zapovjednike odjeljenja. Tečaj PZO-a pohađala su 33 polaznika od kojih je za lako prenosive sustave osposobljeno 16, a 17 polaznika za lake topničke sustave. Na tečaju veze (tečaj više prema 1. klasi) bilježi se napredak i stalno povećanje broja tečajeva u gotovo svim sljedećim klasama.)²⁵

Prije spomenuti tečaj RKB obrane još je bio u pripremi. General bojničnik Josip Ignac, Načelnik Sektora za strategijska istraživanja, obuku i školstvo zahtijevao je od Centra izvješće o suradnji s postrojbama HV-a na poslovima obuke polaznika. Izvješće o tomu dostavilo mu je Zapovjedništvo Časničkog centra "u osnivanju", odnosno Zamjenik Načelnika Mate Obradović. Navodi se da je Centar surađivao s 1. "A" brigadom i s njenim postrojbama izvodeći obuku prema sljedećem rasporedu:

²³ Klasa 8/92-01/03.

²⁴ Tada već imamo činove i u postrojbama i ustanovama.

²⁵ Vidi se da sve polaznike nazivaju časnicim premda su, prema razini, osposobljavani kao dočasnici.

- tečajevi pješništva za zapovjednike satnije, voda i desetine realizirani su:
- 25. veljače 1992. godine s postrojbom 1. brigade u rajonu Samoborsko teme:
 - T-2, satnija u napadu;
 - T-6, vod i desetina u napadu;
 - 27. veljače 1992. godine:
 - T-13, satnija u obrani;
 - T-7, vod i desetina u obrani;

Tečaj topništva, odnosno tečaj za zapovjednike baterija (bitnica) i komandire²⁶ (zapovjednike) baterija i komandire vodova realizirali su s postrojbama iste brigade u rajonu Novske teme:

- T-1 – baterija (bitnica) u podršci pješачkog bataljuna (bojne) u napadu;
- T-2 – baterija u podršci bataljuna u obrani.²⁷

U izvješćima o realizaciji tih tema – vježbi naglašavao se nedostatak nastavnog, odnosno stručnog kadra, instruktora, što je bio problem u prvim tečajevima više izražen, a u narednim nešto manje, ali je ostao prisutan i poslije, kada je bila u tijeku tromjesečna i šestomjesečna izobrazba djelatnih časnika iz "A" brigada i sličnih profesionalnih postrojbi. Tako se od OZ Osijek tražilo "da se gospodinu Andriji Andabaku dopusti prisustvo na dijelu tečaja PO (protuoklopne) borbe u ulozi instruktora",²⁸ i to od 2. do 7. ožujka 1992. Vidljivo je da se tražila pomoć od postrojbi i nadređenih ustanova još u vrijeme početnih tečajeva.

U sklopu nastavnog plana i programa (NPP) za tečaj zapovjednika vodova inženjerije bila je predviđena, i izvedena, vježba Uništavanje streljiva MES-a²⁹ te je ČC "u osnivanju" uputio Odjelu za logistiku GSHV-a zahtjev za angažiranje pirotehničare Vladimira Jagušića i Miroslava Krištofića iz specijalne jedinice pirotehničara koji su bili u vojarni Borongaj. Navedeni pirotehničari bi surađivali s dr. Marijanom Pleše iz Časničkog centra.

Prvi tečaj protuoklopne borbe

U međuvremenu, pri završetku 1. klase tečajeva i početku 2. klase tečajeva pričuvnih časnika (i dočasnika) na školovanju u ČC, bio je organiziran prvi tečaj iz protuoklopne borbe (POB). Prihvat časnika HV na tečaj POB-a bio je organiziran 23. 2. 1992. godine.

Bio je najavljen dolazak manjeg broja časnika i vojnika a došlo ih je 39, jer iz OZ Zagreb i Rijeka nije bio najavljen ovaj "višak" polaznika tečaja.³⁰ Zapovjednik tečaja POB tada je bio Mato Raguž. Odmah po dolasku polaznika 24. 2. od 9 do 12 sati bio je liječnički pregled.

²⁶ U prvo vrijeme miješa se vojno nazivlje iz JNA (pošto su GSHV i njemu podređenim ustanovama više, a u ratnim postrojbama manje, pretežno bili časnici – "oficiri" iz te vojske), s nazivljem iz razdoblja domobranstva.

²⁷ Klasa 803-04/92-02-01, Izvješće o suradnji s postrojbama, dokument iz kutije istovjetno označen kao klasa. Znači u jednoj kutiji su bili dokumenti s istim početnim brojem (npr. 800, 803 itd.). Ovo izvješće je datirano 25.2.92.

²⁸ Klasa 8/92-01/03-poziv na tečaj PO borbe Zagreb, 22.02.92.

²⁹ MES – minsko eksplozivna sredstva, vježba je izvedena 25. veljače 1992. godine.

³⁰ Klasa 803-04/92-02/09; iz izvješća o završetku tečaja POB-a 10.2.1992. godine.

“Nastava na tečaju”, stoji dalje u završnom izvješću, “izvedena je u potpunosti prema NPP-u i rasporedu sati. Teme 2, 35 i 8 iz predmeta Taktička i borbena obuka u uporabi protuoklopnih raketnih sustava, te Izviđanje i praćenje ciljeva i vođenje, uspješno su realizirani na terenu u selu Jablanovec (Zaprešić) 3., 4. i 5. ožujka 1992. godine”.³¹ Bio je realiziran i Okrugli stol o ratnim iskustvima u protuoklopnj borbi, održavanju i nabavkama pod vodstvom dr. Krešimira Čosića. Okruglom stolu su bili nazočni i aktivno sudjelovali: Načelnik Uprave za školstvo general bojnik Josip Ignac, Načelnici Sektora za KoV, Uprave za topništvo, Zamjenik Načelnika ČČ HV i ostala “gospoda časnici” iz GSHV.³²

Dana 6. 3. 1992. godine, izvršeno je bojevo gađanje na metu udaljenu 1800 metara s protuoklopnim vođenim raketama 9M14P1 u selu Batina (Jastrebarsko). Gađanju je, uz ostale bio prisutan i Zamjenik Načelnika GS general bojnik Petar Stipetić. Gađanje prvom raketom, danju, izvršio je Ž. R., kojemu je to bilo prvo gađanje raketom. Loše je procijenio daljinu, prebrzo je doveo raketu u borbeni dio leta, i raketa je promašila cilj. Drugom raketom, u sumrak, gađanje je dobro izvršio “vrsni”, prije spomenuti operater iz Nuštra A. A. Analiza tečaja (POB), anketa i uručenje diploma o završenom tečaju izvršena je 7. 3. 92. godine. Tečaj je uspješno završilo 37 polaznika, a dva polaznika nisu. Na kraju je zaključeno da tečajeve iz POB-u, vođenim raketnim sustavima I. i II. generacije treba nastaviti, ali je istaknuto da tečaj treba popuniti nastavniciima, instruktorima, materijalnim sredstvima te osigurati adekvatan smještaj, kako bi 3. tečaj POB-a, planiran od 3. 5. do 23. 5. 1992. godine “izvršio sve postavljene zahtjeve, pogotovo zato što se traži samo minimum ljudi i materijalnih sredstava, što inače imaju svi drugi tečajevi”.³³

Osim tečaja POB-a bio je organiziran tečaj za zapovjednike vodova NKBO njih 10, od 24. 2. do 8. 3., kada je počeo s radom.

Druga klasa tečajeva

U sklopu ove klase organizirani su tečajevi:

- za pješništvo – 76 polaznika
- za topništvo – 32 polaznika
- za PZO – 42 polaznika
- za inženjeriju – 41 polaznika
- za vezu – 20 polaznika
- za obavještajnu djelatnost – 16 polaznika
- za POB – 39 polaznika³⁴

³¹ Iz istog izvora.

³² Iz istog izvora; vidljivo je koliko je tada važnosti i pozora bilo posvećivano vojnoj izobrazbi; postojala je i nekakva vizija razvitka te izobrazbe.

³³ Isti izvor.

³⁴ To je drugi tečaj POB-a, što je već prije napomenuto.

Ukupan broj polaznika tečajeva 2. klase bio je 266 polaznika. Tome su bili pribrojani polaznici tečaja NKBO, pa je, kako se vidi iz Izvješća o završetku tečajeva te klase, ukupan broj polaznika bio 277.³⁵

Pričuvni časnici (i dočasnici) osposobljavani su za različite dužnosti u HV. Za zapovjednike voda pješaštva osposobljeno je bilo 55 časnika, za zapovjednike satnije 25, za zapovjednike baterije topništva 15, za zapovjednike voda topništva 15, za zapovjednike vodova inženjerije 15, na tečaju razminiranja 15 vojnika, za zapovjednike bitnice PZO 15 i za zapovjednike vodova PZO 15 časnika i dočasnika. Od ukupnog broja, odnosno 266 tečajaca (bez NKBO), sa završenom Školom rezervnih oficira (ŠRO) u JNA, bilo je 87 polaznika, bez ŠRO 179, časnika 41, dočasnika 117 a bez čina 98 polaznika.

Druga klasa tečaja pješaštva, topništva, inženjerije, PZO, veze i obavještajne djelatnosti, imala je 227 polaznika, i svi su uspješno završili tečajeve i bili osposobljeni za dužnosti za koje su obrazovani. Naglašeno je da su dva slušatelja, za zapovjednike pješačkih vodova i dva za zapovjednike pješačkih satnija opravdano zakasnili na izobrazbu i priključili se naknadno.

Svaki zapovjednik tečaja pisao bi poseban izvještaj, na temelju kojih je Načelnik za tečajeve pisao objedinjeni izvještaj. Na tečajevima se nije ocjenjivalo brojčanom ocjenom nego opisnom. Ta ocjena je bila mišljenje zapovjednika-voditelja tečaja o pojedinom polazniku nekog od tečajeva, odnosno prosudba u kojoj mjeri je polaznik svladao nastavne sadržaje, kako se ponašao, i je li i u kojoj mjeri osposobljen za vršenje zapovjedne dužnosti za koju se obrazovao. Svi nastavni sadržaji, stoji dalje u izvješću,³⁶ "realizirani su po NPP-u i Planu obuke časnika po tečajevima i to vrlo kvalitetno". Taktičko uvježbavanje iz predmeta Taktike topništva nije bila izvedena po planu obuke, "jer je ratna postrojba, gdje je bilo planirano izvođenje potonjeg nastavnog sadržaja, bila napadnuta od neprijatelja. Svi slušatelji dali su solidan doprinos u savladavanju NPP-a sukladno mogućnostima". Istaknuto je i to "da je dio polaznika (mogu reći većina; Op. a.) došao na tečaj s niskim vojno-stručnim znanjima i općeobrazovnim znanjima, što smo uz maksimalan trud nastavnika nastojali čim više poboljšati".³⁷

Problem je i dalje bio nedovoljnost materijalnih sredstava potrebnih za obuku. Na završetku ove klase, kao i prethodne, anketirani su polaznici te su izdvojeni najčešće isticani problemi i prijedlozi za njihovo rješavanje. Navodim neke od prijedloga polaznika 2. klase tečajeva:

- da se prije dolaska na tečaj polaznici u svojim postrojbama i Sekretarijatu obrane informiraju detaljnije o tečaju (ciljevima, zadacima, prije svega, a i o ostalim pitanjima);
- da se duh Hrvata osjeća "od jutra do večerja";³⁸

³⁵ Klasa 803 –04/92/04, Izvješće o završetku 2. klase od 31.3.1992. godine.

³⁶ Isti izvor.

³⁷ Iz istog Izvješća. Pitam se, koliko je postojeći nastavni kadar uopće bio u stanju, bez obzira na «maksimalni trud» poboljšati općeobrazovna znanja polaznika.

³⁸ Možda to danas nekome zvuči patetično i nametnuto, ali u ono vrijeme bilo je razumljivo i iskreno, tim više što je to bilo mišljenje tzv. «običnih» ili «malih» ljudi – branitelja.

- da se nastava prije podne izvodi 7 sati, a poslije podne se organiziraju satovi učenja, to jest individualna priprema za nastavu;
- da se obilaze prve linije bojnog djelovanja;
- da se na satovima tjelovježbe forsira uvježbavanje borilačkih vještina;
- da se u vojarni postavi kapela;³⁹
- da se smanji broj sati iz Domovinskog odgoja a da više tema i sati iz područja psihologije i psihologije rata;
- da se polaznicima riješi status;
- da se u nastavne sadržaje uvede predmet Međunarodno pravo.

Na osnovi prijedloga i mišljenja polaznika, nastavnici i zapovjednici tečajeva dali su svoje prijedloge:

- da se veći dio prijedloga ugradi u tromjesečno i šestomjesečno školovanje;⁴⁰
- da na svečanom početku obuke organi uprave ČC informiraju slušatelje o obvezama, ponašanju, pravima i statusu, posebno o normama ponašanja;
- ono što je polaznicima rečeno na završetku tečajeva, naglasiti i na početku sljedećega, u cilju preventivnog djelovanja na pojave "disonantnog ponašanja pojedinih polaznika".⁴¹

Treća klasa tečajeva

Klasa tečajeva za pričuvne časnike trebala je početi s radom 5. 4. a završiti 24. 4. 1992. godine.⁴² Tečajevi su počeli 6. lipnja i trajali do 24. lipnja 1992. godine, dakle do predviđenog roka. Održani su tečajevi iz: pješaštva, topništva, PZO-a, inženjerije, veze i POB-a. Imamo obavijesti iz OZ-a i brigada i ostalih "R" postrojbi o slanju časnika na pojedine tečajeve. Tako je Zapovjedništvo OZ Zagreb izvijestilo Časnički centar da će na tečaj inženjerije poslati sljedeće vojnike:

- M.M., za zapovjednika voda inženjerije;
- za tečaj razminiranja:
 - D.V. iz 2. "A" brigade,
 - D.V. iz 140. brigade,
 - Z.J. iz 144. brigade,
 - D.Š. 144. brigade,
 - Ž.Ž. iz 56 samostalnog bataljuna,
 - I.P. iz 65. samostalnog bataljona.

Za realizaciju tema na tečajevima, ČC je molio za suradnju odnosno ustupanje časnika kao nastavnika iz drugih postrojbi i ustanova HV. Pohađanju tečajeva 3. klase pristupila su 253 polaznika. Od toga, na tečajeve pješaštva 104 polaznika, od kojih:

³⁹ To je i učinjeno, ali poslije, po završetku rata.

⁴⁰ Tada je već bilo jasno koja će biti sljedeća faza izobrazbe.

⁴¹ Klasa 803-04/92-02/04 – Izvješće... Ta disonantna ponašanja kako ih nazivaju u Izvješću, na završetku 2. klase, tek su postala problem poslije kada je počela II. faza u izobrazbi djelatnog sastava HV.

⁴² Klasa 803-04/92-02-01.

- za razinu zapovjednika bataljuna – 18 polaznika
- za zapovjednika satnije pješništva – 39 polaznika
- za zapovjednike vodova pješništva – 47 polaznika

Na tečaju topništva bilo je 35 polaznika od kojih:

- za zapovjednike topničkih bitnica – 18 polaznika
- za zapovjednike vodova topništva – 17 polaznika⁴³

Na tečaj inženjerije prijavilo se 39, na tečaj veze 47, a za tečaj POB-a 28 slušatelja.

O ovoj klasi raspolažemo podacima iz kojih se vidi i postupak izvještavanja na završetku tečajeva. Prvo su davana izvješća o pojedinom tečaju ili pojedinoj grupi tečajeva, a na završetku je Pomoćnik Načelnika za tečajeve dao skupno izvješće u kojem je bila ocijenjena cijela klasa, ukazao na probleme i nedostatke koje bi trebalo ispraviti do dolaska sljedeće klase tečajeva ukoliko bi to mogućnosti dopuštale.

Imamo i podatke o načinu ocjenjivanja pojedinog polaznika s nekoga od tečajeva. Izvješće o završetku tečaja Pješništva dao je zapovjednik tečaja mr. Jasmin Jaganjac.⁴⁴ Prvo je izvijestio o početku i završetku tečaja, zatim o broju polaznika, prema razinama (što sam već prije naveo). Utvrdio je zatim da su svi slušatelji uspješno završili tečaj i da su se osposobili za zapovijedanje u ratnim postrojbama, na svojoj razini izobrazbe te da je NPP bio realiziran u potpunosti po svim temama.

Slušatelji su u analizi tečaja predložili sljedeće:

- više praktičnog rada s postrojbama na terenu;
- uključivanje predmeta Metodike kao posebnog sadržaja izobrazbe;
- organiziranje praktičnih vježbi na različitim terenima (kras, šuma, ravnica);
- više rada sa MES-om i improviziranim minama i minama iznenađenja;
- više praktičnog rada sa sredstvima veze;
- bar jedno gađanje sa protuoklopnim (PO) i sredstvima potpore koja se nalaze u postrojbama pješništva.

Sumirajući sugestije polaznika (o tomu se tada vodilo dosta računa, ali je izvjesno da se dio toga nije mogao prihvatiti ili nije mogao riješiti), zapovjednik tečaja mr. Jaganjac zaključio je:

- da je neophodno hitno izvršiti popunu kvalificiranim nastavnim kadrom;
- da je potrebna hitna popuna MES streljivom i oružjem.

Slična su bila i izvješća zapovjednika drugih tečajeva, gdje se uz specifične probleme roda ili struke, gotovo u pravilu zahtijevao nastavni kadar, više materijalnih sredstava i više praktičnih vježbi, po mogućnosti na područjima određenih ratnih postrojbi.⁴⁵

⁴³ Pov. Klasa 803-04/92-01.

⁴⁴ Ista klasa.

⁴⁵ Klasa 803-04/92-02/09.

Treću klasu tečajeva na kraju je sumirao Zastupnik Načelnika za tečajeve Radivoj Milić. Rekao je da je na izobrazbi u Časničkom centru, u vremenu od 6. 4. do 25. 4. 1992., bila 3. klasa tečajeva pješništva, topništva, inženjerije, veze i nešto poslije i posebnog POB-a.⁴⁶ Zamjenik Načelnika dao je sljedeći zaključak: "Na temelju praćenja i uvida u realizaciju nastave kao i uvida u Izvješća zapovjednika za pojedine tečajeve, mišljenja smo da su sadržaji NPP-a u cjelini uspješno realizirani. Pored prezentiranih znanja u sklopu izvođenja nastave, angažiranja slušatelja kao subjekata u nastavi, njihovih mišljenja i prijedloga, slušateljima smo podijelili odgovarajuće materijale, u svrhu njihovog bržeg osposobljavanja i uključivanja u ratne postrojbe. Posebno značenje dali smo osposobljavanju zapovjednika bataljuna.

U cilju daljnje izobrazbe časnika predlažemo sljedeće:

- tečajeve popuniti časnicima po formaciji;
- izvršiti popunu MS prema zahtjevu koji je u nekoliko navrata dostavljeno Zapovjedništvu Časničkog centra i Pomoćniku Načelnika za logistiku;
- formirati grupu nastavnika s raspoloživim kadrom; za potrebe izobrazbe svih tečajeva osigurati ratne postrojbe sukladno mogućnostima s obzirom na ukupnu vojno-političku situaciju u zonama uporabe".⁴⁷

Već sam napomenuo, da ocjenjivanje nije bilo brojčano nego pismeno.⁴⁸ Držim da je potrebno, kao primjer, dati samo dio popisa razine tečaja bojne, jer se radilo o razini koja je prvi put u izobrazbi časnika HV obučavana na nekoj obrazovnoj ustanovi HV. Ovdje ću dati (od 18) samo nekoliko primjera ocjenjivanja ne navodeći imena ocijenjenih nego samo inicijale, vojni rang, postrojbu iz koje je polaznik došao, školsku spremu i vojnu izobrazbu, ako ju je imao.⁴⁹

Navesti ću polaznike pod br. 1, 2, 3, 8, 9, 14 i 15:

1. – A. M., časnik, 148. brigada, Zagreb, VSS, ONO i DSZ;
2. – M. A., časnik, 104. brigada, Varaždin, SSS, ŠRO Bileća;
3. – Z. P., časnik, 153. brigada, V. Gorica, SSS, ŠRO Bileća;
8. – T. Č., časnik, 158. brigada, Delnice, SSS, ŠRO Bileća;
9. – Ž. C., časnik, izvan. satnija, Bjelovar, VSS, fakultet ONO i DSZ;
14. – M. D., časnik, 143. brigada, Ogulin, SSS, bez vojne škole;
15. – B. M., časnik, 110. brigada, Karlovac, VSŠ, ŠRO Bileća.

Ovakvi popisi postoje i za druge tečajeve rodova i struka nižih zapovjednih razina, iz kojih ću samo pokazati način ocjenjivanja polaznika.

Pod br. 4, na tečaju zapovjednika voda veze, ocjena D. P.: "Polaznik je redovito pohađao nastavu i izvršavao ostale obaveze polaznika tečaja. U stručnom pogledu potrebno mu je daljnje individualno usavršavanje i stručna pomoć pretpostavljenih

⁴⁶ Isti izvor.

⁴⁷ Isti izvor.

⁴⁸ To je i normalno s obzirom na trajanje tečajeva, s jedne strane, a s druge, postrojbe je tada više zanimalo mišljenje o sposobnosti zapovijedanja, za što ocjenjivanje brojem i nije bilo odgovarajuće.

⁴⁹ Isti izvor, predmet: spisak polaznika 3. klase tečajeva, među kojima je i popis polaznika razine bojne.

zapovjednika. Potrebno ga je poticati na aktivniji odnos, poduzimljivost i samoinicijativnost u obavljanju zapovjedničkih dužnosti”.⁵⁰

Na spisku polaznika, pod red. br. 6 je M. L., na tečaju za zapovjednika voda veze: “Ponašanje na tečaju dobro, potrebna češća kontrola od strane nadređenog. Rad i zalaganje dobri. Prihvata dužnost za koju je bio na tečaju. Tečaj je uspješno završio”.⁵¹

Na tečaju voda inženjerije, pod br. 2 na popisu je I. P.: “Tečaj zapovjednika voda završio je uspješno. U nastavnom procesu aktivno je učestvovao. Pokazao je želju da što više nauči. Vrijedan je. Dužnost zapovjednika voda želi prihvatiti. Istu može obnašati uz pomoć”.⁵²

M. J., na tečaju za zapovjednika pješništva, Zapovjednik tečaja ovako ocijenjuje: “Časnik je redovito i veoma prilježno prisustvovao nastavi. Gradivo je redovito pratio i bio je svojom aktivnošću primjer ostalim polaznicima. Gradivo je usvojio u cijelosti za obnašanje dužnosti zapovjednika satnije. Odnos prema nadređenim i podređenim u duhu Službovnika i stege HV. Trebalo bi razmišljati o njegovom promicanju za obnašanje više dužnosti.”⁵³

U okviru tečaja inženjerije, održan je, prvi put, tečaj o razminiranju. Navest ću ocjenu polaznika tečaja O. P.: “Pokazao je interesiranje za područja koja su se izučavala na tečaju. Ima iskustva i znanja u radu, pa nije imao teškoća u savladavanju NPP. Kvalitetno je odradio praktična pitanja za koja je bio zadužen u toku obuke. Uspješno je završio tečaj i osposobljen je za organiziranje i izvođenje radova na razminiranju.”⁵⁴

Navest ću i molbu Zapovjednika tečaja PZO Vladimira Šuperine. U molbi koju je naslovio na Načelnika Časničkog centra, stoji sljedeće: “Molim Vas da razmotrite i ako nađete za moguće da me rasporedite na zadatke nastavnika taktike RZ (ratno zrakoplovstvo) i PZO, u grupu nastavnika taktike, te slijedom toga razriješite obaveza Zapovjednika tečaja PZO. Razlozi ove zamolbe su sljedeći:

- želio bih se u vojnoj službi razvijati kao nastavnik taktike, te ovaj razmjestaj vidim i kao svoju šansu za ispunjenje želje;
- smatram da za takve poslove imam dovoljno inercijalnog(–) znanja, te da sam kompetentan za ovu dužnost, te da bih potkrijepio ovu tvrdnju navodim podatak da sam sve ispite od Akademije preko usavršavanja, majorskog ispita i nedovršene VPŠ, polagao uvijek ocjenama 8 i više,⁵⁵ najčešće devetkama.
- Na tečaju PZO, nisam bio jedini izvođač nastave taktike, dio koji sam izvodio bio je uspješno izveden.
- Zbog svega naprijed rečenog u studenom 1991. godine određen sam za formiranje tečaja PZO.
- Smatram da je tečaj na takvom nivou da ga bez problema mogu preuzeti mladi zapovjednici, te bih se mogao posvetiti samo taktici.

⁵⁰ Klasa 803-04/92-02/09, iz završnog izvješća 3. klase tečajeva.

⁵¹ Isti izvor.

⁵² Isti izvor.

⁵³ Isti izvor.

⁵⁴ Isto.

⁵⁵ Na visokim školama u JNA, ocjene su bile od 5 do 10.

- Oblasti za koje se smatram odmah kompetentnim su: PZO, svi sadržaji, opći dio zrakoplovstva i logistike zrakoplovstva, te borbeno osiguranje zrakoplovstva, sve osim načina djelovanja zrakoplovstva, jer to poznajem samo teorijski, a u nedostatku stručnog nastavnika mogao bih održati i ratnu mornaricu tijekom ljetnih tečajeva.
- Od rodovskih dužnosti koje sam obnašao su: zapovjednik voda i baterije PZO u raketnom sustavu, te smatram da sam kompetentan za nastavnika. Od ostalih dužnosti, bio sam zapovjednik bataljona za opsluživanje avijacije na aerodromu Banja Luka, te mi je i borbeno osiguranje i osiguranje i logistike zrakoplovstva, kao i opći dio zrakoplovstva potpuno poznat, odnosno, osjećam se kompetentan i za preuzimanje i tih sadržaja⁵⁶.

Zapovjednik tečaja PZO, kao i podnosilac molbe bio je Vladimir Šuperina, kao što je već prethodno rečeno.⁵⁷

Četvrta klasa tečajeva

Tečajevi 4. klase polaznika trajali su od 3. 5. do 22. 5. 1992. godine.

Popis tečajeva rodova i struka ove klase bio je kako slijedi:

- na tečaj pješaštva došlo je – 76 polaznika;
- na tečaj topništva – 37 polaznika
- na tečaj PZO – 36 polaznika
- na tečaj inženjerije – 34 polaznika
- na tečaj veze – 14 polaznika
- na tečaj POB – 25 polaznika
- na tečaj ZMIN⁵⁸ – 24 polaznika⁵⁹

Ukupno su na tečajevima bila 243 polaznika, od kojih 49 sa ŠRO:

- časnika je bilo – 40 polaznika
- dočasnika – 95 polaznika
- bez čina – 108 polaznika.

Polaznici su došli iz Operativnih zona Zagreb, Rijeka, Osijek, Karlovac, Split i Bjelovar. NPP-i su bili izrađeni u Časničkom centru i ovjereni u Upravi za školstvo GSHV. Pored prije navedenih tečajeva 4. klase, održani su bili i tečajevi:

⁵⁶ Klasa 803-04/92-02/09.

⁵⁷ Zapovjednici ostalih tečajeva bili su: pješaštvo – mr. Jasmin Jaganjac, inženjerija – mr. Ivan Šteker, veza - satnik Stjepan Miloš, POB – dipl. inž. Mato Raguž, topništvo – bojnik Antun Medvedović, RKBO – pukovnik Franjo Mušić.

⁵⁸ Zračno motrenje i navođenje, taj tečaj je održan prvi put na ČC-u.

⁵⁹ Klasa 802-03/92-02/01, Izvješće završetka 4. klase tečajeva.

- za pomoćnike za IPD u brigadi⁶⁰
- za izvjestitelje sanitetske službe
- za izvjestitelje tehničke službe
- za izvjestitelje intendantske službe
- te za tečaj za mobilne radare ZMIN-a.

Bio je izveden i plan kontrole nastave iz GSHV. Tečaju razminiranja pristupila su i uspješno završila 4 polaznika.⁶¹ NPP je bio u cijelosti realiziran. S polaznicima tečajeve pješništva, topništva, inženjerije i PZO-a nije bilo realizirano pripremno gađanje na rednom broju 1, zbog izvođenja radova na strelištu Vrapčanski Potok. Nastava je izvođena kvalitetno od svih izvođača, što je potvrdila i ekipa iz GS, koja je izvršila kontrolu na svim tečajevima. MO je bio planirao izvanredni tečaj Tehničkog osiguranja postrojbi, od 3. do 22. 5. 1992. O ovom tečaju ČC je bio obaviješten 21. 4. 1992. godine.⁶² Međutim, pomoćnik ministra obrane mr. Petar Čavlović ustvrdio je da tečaj nije moguće izvesti u planiranom terminu jer nije bilo dovoljno vremena za pripremu, a pored usuglašavanja s taktičkim nosiocima, potrebno je bilo izvesti i pripremu s izvođačima tečaja. "Mišljenja smo", predložili su iz MORH-a, "da tečaj treba odgoditi za 30 dana".⁶³ Za izvođače tečaja MORH je predložio sljedeće djelatnike kao ispomoć:

- Zmagović Kerec
- Mladen Beović
- Đorđe Todorovski i
- Luka Mišković.

Iz MO-a su također predložili da se čim prije formira grupa nastavnika za logistiku od djelatnika ČC, jer je izvođenje nastave često nespojivo s zadaćama na radnom mjestu. Iz MO-a, Sektor opskrbe, obavještavaju ČC da će se 21. 4. 1992. godine realizirati tečaj Planiranje i realizacija intendantskog osiguranja postrojbi.⁶⁴ Iz MO-a su predložili da se za realizaciju stručnog dijela tečaja angažiraju sljedeći nastavnici:

- Dragutin Bilek
- Zvonko Smola
- Slavko Cerjanec, svi iz MORH-a
- Đuro Poldrugac iz Časničkog centra
- Mato Kizivat
- Josip Zimet
- Milan Miletić iz OZ Karlovac
- Ivica Zukčić iz OZ Zagreb
- Alojz Guberović iz InU MORH-a.⁶⁵

⁶⁰ Vidi se stalno širenje sustava izobrazbe u HV. IPD – Psihološko informativna djelatnost.

⁶¹ Isti izvor. Iz Izvješća o završetku 4. klase tečajeve. Tečajevi razminiranja, kako vidimo, postali su praksa u ČC-u prema potrebama postrojbi HV.

⁶² Klasa , povjerljivo 803-04/92- 02-01.

⁶³ Isti izvor.

⁶⁴ Isti izvor, ponovo se zamjećuje stalno širenje obrazovnih djelatnosti u ČC-u, koji sve više postaje središte obrazovnih djelatnosti u HV-u.

⁶⁵ Isti izvor.

Dalje mole (iz MO-a) da se odmah uputi zapovijed jedinicama i ustanovama, iz kojih su predloženi nastavnici, i "obavežu se da nastavnicima iznesu da je to zadaća od prvorazrednog značaja".⁶⁶ Zamolili su i to, da se nastavnicima dostavi sadržaj i vrijeme izvođenja tema. U završnom skupnom izvješću za tečajeve 4. klase navode se sljedeći problemi:

- opterećenje nastavnika, posebno pješaštva;
- nepopunjenost materijalnim sredstvima;
- i dalje se dešava da slušatelji nisu bili upoznati s ciljevima i zadacima tečaja;
- predlaže se da se odredi lokacija za izvođenje taktičkih vježbi i vježbi s MES;
- potrebna je popuna zapovjednicima nastavnih grupa na tečaju pješaštva.⁶⁷

Tečaj razminiranja bio je izveden od 3. 5. do 22. 5. 1992., dakle onako kako je i planirano. Završno Izvješće 4. klase tečajeva dao je, kao i u prethodnim klasama, brigadir Stjepan Toth.

Peta klasa tečajeva

Časnički centar je 13. 7. 1992. godine dostavio Sektoru za strategijska istraživanja – nastavu – Upravi za školstvo, n/r dr. Simeonu Kovačevu procjenu 5. klase tečajeva u Časničkom centru.⁶⁸ Jednomjesečni tečaj 5. klase pohađalo je 213 polaznika, od kojih je tečajeve uspješno završilo 212 polaznika. Tečaj nije završio M. M. na tečaju pješaštva, jer je samovoljno napustio tečaj zapovjednika pješaštva i vratio se u svoju postrojbu, 149. brigadu iz Varaždina. Stanje na tečajevima bilo je sljedeće: za zapovjednika bataljuna pješaštva 8 polaznika;

- satnije pješaštva 70;
- vodova pješaštva 34 – ukupno 112 polaznika.

Topništvo:

- časnika, zapovjednika bitnice 27 polaznika;
- dočasnika, zapovjednika voda 9 polaznika, dakle, ukupno 36 polaznika.

Svi su uspješno završili tečaj.

PZO:

- časnika, zapovjednika bitnice 10;
- dočasnika, zapovjednika voda 19, ukupno 29 polaznika;

Inženjerija:

- časnika 10, dočasnika 9, ukupno 19 polaznika.

NPP je bio u cjelini i kvalitetno realiziran. Nije ostvareno pripremno gađanje iz pješačkog naoružanja na red. br. 1, zbog izvođenja radova na strelištu Vrapčanski Potok. Bio je dat i plan kontrole nastave za lipanj 1992. godine.

Nastavni predmeti su bili:

⁶⁶ Isto.

⁶⁷ Tečajevi su dijeljeni na grupe, najčešće prema razini izobrazbe. Na kasnijim fazama nije bilo tako.

⁶⁸ Klasa 803-04/92-02/06.

- Domovinski odgoj
- Vojna psihologija
- Opća taktika
- Poznavanje pješačkog naoružanja i nastave gađanja
- Metodika vojne izobrazbe
- Vojna topografija
- Tjelesno vježbanje
- Taktika roda službe pješastva, topništva i PZO-a
- Inženjerija i veza
- Poznavanje, rukovanje i održavanje tehničkih sredstava pješastva, PZO-a, inženjerije i veze.

Tečajevi 5. klase trajali su od 1. do 26. lipnja 1992. godine.⁶⁹ Premda su se problemi stalno rješavali, i dalje se događalo da dio polaznika prije dolaska nije bio upoznat s ciljevima i zadacima tečaja, niti sa svojim statusom.⁷⁰ Bilo je predloženo da se s nadležnim zapovjedništvom odredi lokacija taktičkih vježbi i vježbi sa MES.⁷¹ Istaknuto je bilo i da se hitno izvrši popuna zapovjednicima nastavnih grupa,⁷² što je tražio Stjepan •ivčić, zastupnik Pomoćnika Načelnika za tečajeve.

Na temelju NPP-a za tečajeve pješastva, topništva, PZO-a i inženjerije izvođene su vježbe, iako nisu bile određene stalne lokacije,⁷³

Osim nastave bile su organizirane i športske aktivnosti, odnosno natjecanja u više športskih grana. Završno Izvješće o završetku 5. klase tečaja, dao je Pomoćnik Načelnika za tečajeve, brigadir Stjepan Toth.⁷⁴

Šesta klasa tečaja

“Temeljem ukazanih potreba i zapovijedi Uprave za školstvo GSHV,⁷⁵ u Časničkom centru bili su organizirani tečajevi 6. klase, od 5. 7. do 31. 7. 1992. godine. Od ukupno 368 polaznika, koliko ih je bilo primljeno na izobrazbu, 361 ih je uspješno završilo. Tečaj nije završilo 7 polaznika, koji su u toku izobrazbe pozvani u svoje postrojbe.”

Sadržaji izobrazbe na tečajevima bili su kako slijedi:

- pješastvo
 - za zapovjednike satnije 80 polaznika, za zapovjednike voda 39, ukupno 119 polaznika;

⁶⁹ Isti izvor.

⁷⁰ Pošto je bila u tijeku demobilizacija pričuvnog sastava, nisu znali hoće li ostati u HV ili neće.

⁷¹ Premda je i u prethodnoj klasi to bilo istaknuto kao problem koji se treba riješiti, vidimo da se to nije dogodilo.

⁷² Isti slučaj.

⁷³ I na prethodnim tečajevima to je bilo isticano kao problem, ali je ostao neriješen.

⁷⁴ Klasa 803- 04/92-02/04; završno Izvješće 5. klase tečaja.

⁷⁵ Klasa 802-03/92-oo02/01 Od 05.06.92. g., završno Izvješće 6. klase.

- topništvo
 - za zapovjednika voda i bitnice 28 polaznika;
- PZO
 - za zapovjednika vodova i bitnica⁷⁶ 47 polaznika;
- veza
 - za zapovjednike vodova 39 polaznika;
- inženjerija
 - za zapovjednike voda 10, a za zapovjednike 2 polaznika;
- RKBO
 - za zapovjednike voda 8 polaznika;
- OMP⁷⁷ i za logistiku
 - prometna služba 28 polaznika;
 - intendantska služba 24 polaznika i
 - tehnička služba 41 polaznik.

NPP je bio ostvaren u cjelini, nastava kvalitetna i odgovorno izvršena što se tiče nastavnika. Knjigom je bilo nagrađeno 10 slušatelja, i isto toliko pohvaljeno.⁷⁸ Problemi koji su bili prisutni odnosili su se, i dalje, na nepopunjenost zapovjednicima nastavnih skupina, kao i materijalno-nastavnim sredstvima. Za temeljitije pripreme za naredno tromjesečno i šestomjesečno školovanje, bilo je istaknuto, “potrebno je osigurati:

- što hitnije školovanje za pripremu svih nastavnika i zapovjednika nastavnih grupa;
- odrediti i zapoviješću regulirati lokacije za izvođenje vježbi izvan Zagreba, kao i lokacije za paljenje MES-a, koje se do tada vršilo u starom, napuštenom kamenolomu Podsused, za koje bi trebalo odobrenje OZ Zagreb;
- izvršiti popunu zapovjednicima nastavnih grupa po tečajevima, naročito na tečaju pješastva.”

Izviješće je podnio Pomoćnik Načelnika za tečajeve Stjepan Toth.

Tečajevi RKBO i OMP bili su smješteni u vojarni Borongaj⁷⁹ (Zagreb). Tečajevi su bili svrstani u 5 nastavnih grupa (NG).⁸⁰ Ovdje raspoložemo i s popisom nastavnika po predmetima i nastavnim skupinama :

- Domovinski odgoj – Anđelko Mijatović i Marko Buklijaš;
- Vojna psihologija – •elimir Pavlina i Jasenka Badžak;
- Opća taktika – Ante Mikulić, Ivan Langus, Stojan Milenkovski, Grgo Batur, Radivoj Milić i mr. Tonči Zanze;
- Metodika vojne izobrazbe – mr. Branko Bošnjak, Dubravka Martinčić i Velimir Boban;

⁷⁶ U Izviješću umjesto bitnica tada se stalno rabio izraz baterija. Inače se u to vrijeme upotrebljavaju vojni izrazi iz JNA, iz koje su pretežno bili nastavnici i zapovjednici.

⁷⁷ OMP – Oklopno mehanizirane postrojbe.

⁷⁸ Ovo je bilo prvi put da je bilo riječi o nagradama i pohvalama. U kasnijim razdobljima to postaje stalna praksa.

⁷⁹ Isti izvor kao u bilješci 73.

⁸⁰ Isto.

- Poznavanje streljačkog naoružanja i nastava gađanja (PSONG), dvije skupine nastavnika – Željko Železnik, Slavko Horvat te Fadil Omerović i Josip Đugum;
- Tjelesno vježbanje – mr. Slobodan Rupić, Njego Kožulj, Čedo Majstorovići Damir Šimunić;
- Taktika roda službe:
 - pješaštvo – Ivan Langus, Stojan Milenkovski, i mr. Tonći Zanze;
 - Topništvo – Antun Medvedović, Mladen Golub, Boris Dimitrijević i Ivica Protulipac;
 - PZO – Vladimir Superina i Tone Vrbnjak;
 - Inženjerija – mr. Ivan Šteker, Vladimir Horvat, Dražen Bartolac, Nenad Karačonji;
 - Veza – Nenad Karačonji, Stjepan Miloš i Vukoman Jakanović;
 - Tehnička služba – Nenad Gadanac i Zvonko Bago;
 - Prometna služba – Marin Birkić;
 - Intendantska služba – Slavko Cerjanec, Mato Bagić i Đuro Poldrugač;
- Poznavanje, rukovanje i održavanje tehničkih sredstava:
 - Pješaštvo – mr. Tomo Radičević i Stjepan Živčić;
 - Topništvo – Antun Medvedović, Mladen Golub i Boris Dimitrijević;
 - PZO – Vladimir Šuperina, Tomo Vrbnjak, •eljko Golubić i Dario Gmiza;
 - Inženjerija – mr. Ivan Šteker, Vladimir Horvat, Dražen Bartolac i dr. Mladen Pleše;
 - Veza – Boris Smiljanović, Davor Pavičić i Vukoman Jakanović;
 - Tehnička služba – Zvonko Bago, Nenad Gadanac, dr. Mladen Pleše i Đorđi Todorovski;
 - Prometna služba – Slavko Cerjanec;
 - RKBO – mr. Milan Ivanušević i dr. Mladen Pleše.⁸¹

Vježbe su bile izvođene s MES-om i gađanje iz pješačkog naoružanja. Vježba sa svim polaznicima 6. klase tečajeva bila je izvedena prema temi Bataljun u napadu.

ZAKLJUČAK

Od početka rada Časničkog centra, od siječnja do srpnja 1992. godine, realizirana je nastava za 6 klasa tečajeva. Polaznici prve četiri klase (dočasnici i časnici) obučavani su u trajanju od dva, odnosno tri tjedna nastave za obnašanje konkretnih dužnosti u postrojbama HV.⁸² Polaznici 5. i 6. klase (posljednje dvije), obučavani su u trajanju od četiri tjedna za potrebe pričuvnog sastava HV.

S posljednjom generacijom ukupno je bilo obučeno 1908 časnika i dočasnika na sadašnjom i ranijim lokacijama (Varaždin i Borongaj – Zagreb).

Tako je bio završen period tečajeva prvog razdoblja – faze sustavne izobrazbe u HV. U ovom razdoblju razvijeni su bili resursi za izobrazbu slijedećih rodova i službi:

⁸¹ Isti izvor.

⁸² Signaturna ozn. jedin. 02, klasa 802-01/92-03/92; predmet izvješće o postignutim rezultatima i pripremljenosti za potrebe izobrazbe u prijelaznom periodu.

- pješništvo, zaključno s razinom bojne (bataljuna);
- topništvo, zaključno s razinom bitnice (baterije);
- protuzračna obrana – PZO,⁸³ zaključno s razinom bitnice;
- inženjerija, zaključno sa razinom satnije;
- veza, razina satnije;
- RKBO, razina satnije;
- tehnička služba, referentske dužnosti i zapovjednici u tehničkoj službi.

Primljena su bila 23 nastavnika i 5 instruktora, radi pripreme za tromjesečne odnosno šestomjesečne tečajeve.⁸⁴

Predmetna područja:	po nast.	po ustroju
– taktika (opća i rodov.)	22	34
– logistika i informatika	5	9
– domovinski odgoj	3	4
– tjelovježba	4	4
– strani jezik	2	4
Vojno tehnička područja:	po nast.	po ustroju
– pješačko oružje	4	7
– topničko oružje	3	7
– oklopno mehanizirana sredstva	3	7
– raketna tehnika upravljanja paljbom	4	11
– veza i elektrooprema	4	9
– radarski sustav upravljanja paljbom	2	6
– veza i elektrooprema	4	9
– inž. sredstva	3	5
– streljivo i MES	1	5
– RKBO	1	4
Ukupno vojno-tehnička područja	29	70

Vježbe su bile izvedene s MES i gađanje iz pješačkog naoružanja. Vježba sa svim tečajcima šeste klase bila je izvedena prema temi Bataljun u napadu. Potrebno je napomenuti da se dosta učinilo na popuni rukovateljima kabineta i tehničkih sredstava, bilo ih je 14. Dobro se dopunila i katedra taktike s kadrom koji je bio predviđen za sljedeće razdoblje izobrazbe na višim razinama. U grupama nastavnika vojno-tehničkih predmeta bila su dva profila stručnjaka "oni koji predaju poznavanje i održavanje sredstava i drugi koji su predavali rukovanje i bojevu upotrebu sredstava". Problem je bio nastava iz strategije obrane RH (početak nastave bio je planiran za listopad 1992).

Nedostaci su bili nepostojanje jasne koncepcije obrane, koncepcije opremanja HV te regulativa i uputa, što se osjećalo najviše kod opće taktike i taktike rodova i službi.⁸⁵ Nedostajalo je i strane vojne stručne literature, što je bilo i shvatljivo s

⁸³ Topničkih i raketnih sustava.

⁸⁴ To je već bilo školovanje, a ne kao do tada, kratko i ciljano obučavanje.

⁸⁵ Isti izvor.

obzirom da je izobrazba bila još u početnoj fazi. To je inače bila zadaća Uprave za IPD koja nije u dovoljnoj mjeri potrebnu literaturu nabavljala.

U narednom razdoblju obrazovat će se kadar koji će ostati u HV, pa će biti potrebno davati znanja na višim razinama izobrazbe i u tu svrhu organizirati dodatne pripreme nastavnika, što podrazumijeva bolju opskrbljenost literaturom i priručnicima iz pojedinog predmetnog područja. U nastavne sadržaje svakako treba ugraditi i iskustva iz Domovinskog rata. Potrebno je organizirati i grupne pripreme nastavnika. I dalje je aktualan nedostatak poligona i vježbališta za nastavu.

Smještaj je bio organiziran za 430 polaznika, što nije bilo dovoljno te je i preseljenje zbjega Vukovar bilo nužno, ali se to još dugo nije sprovelo. Potrebno je bilo adaptirati objekte 16, 33 i 34.

Kratice

HV	Hrvatska vojska
ČC	Časnički centar
MORH	Ministarstvo obrane RH
RH	Republika Hrvatska
GSHV	Glavni stožer Hrvatske vojske
PZO	Protuzračna obrana
POB	Protuoklopna borba
OMP	Oklopno-mehanizirane postrojbe
MES	Minsko eksplozivna sredstva
MS	Materijalna sredstva
RKBO	Radiološko kemijska i biološka obrana
NPP	Nastavni plan i program
IPP	Informativno psihološka djelatnost
JNA	Jugoslovenska narodna armija
TŠC	Tehničko-školski centar

THE BEGINNING OF SYSTEMATIC EDUCATION OF OFFICERS AND NON-COMMISSIONED OFFICERS IN CROATIAN ARMY

Phase One: The Courses in 1991 /1992

Damir Jug

Summary

In this article I demonstrate how did the very beginnings of systematic education of Croatian Army look like. The aim of education was achieving greater efficiency and battle readiness during the first years of war – 1991 and 1992. Throughout the first war campaigns, there was a lot of improvisation. Reservists had, if any, only the basic training. Organized trainings began when JNA started to abandon barracks on liberated territory of Republic of Croatia. As early as November 1991 organised education for Croatian army officers started in Varaždin and Zagreb (Borongaj) barracks. After Croatian army captured barracks in Ilica 256b, Zagreb, where Training and Education Centre "Ivan Gošnjak" was placed, entire education was transferred in Zagreb. In this article, I write only about courses organised in classes according the service branches. During period described here, six classes of reserve officers attended courses. This is first and transitional period in Croatian army officers and non commissioned officers education.

Sources I used for this article are from archives of Officer School. I used material from two boxes – "školstvo pov." ("education confidential") and "školstvo interno" ("education internal") – labelled by class marks 800 and 803 and having signature marks 02 and 04.

Key words: education, reserve forces, Croatian Army, Training and Education Centre, officers, non-commissioned officers, class